

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1336

מסכת סנהדרין י"ב-י"ח ♦ נגעים י"א, י' - י"ב, ב'

בס"ד, כ"ח כסלו תשפ"ה

השבוע בגליון

- ♦ מדוע יש הנמנעים מלימוד תורה ב"ליל ניטל"?
- ♦ פסיקת בית הדין על פי רוב הדיינים, כיצד?
- ♦ האצלת חיים תוך כדי בזיון - חובה?
- ♦ אינסטלטור מ"הצלה"

- ♦ כיצד נקבעו תאריהם של חכמי התלמוד?
- ♦ ההבדל בין "רבי" ל"רב"
- ♦ עם הארץ שלשמו הוצמד תואר רבני
- ♦ מעלת הלימוד בלילה

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

מצווה גוררת מצווה

הכל התחיל בשיחת טלפון אותה יזם אחד מפעילי בית מאורות הדף היומי, ולהפתעתו הוא נחשף לסיפור מעניין ביותר.

לומדי הדף היומי מכירים את מהדורת הש"ס היוצאת לאור על ידי מאורות הדף היומי, ובה תורמים יקרים מנציחים את נשמות יקריהם על דפי הגמרא.

בהזדמנות מסוימת הבחינו במשרד מאורות הדף היומי, כי מספר אנשים אשר רכשו הנצחה זו בתלמוד הבבלי ציינו תוך כדי שיחתם כי הם דורבנו לכך על ידי גב' מנ.

גברת זו אינה פעילה של בית מאורות הדף היומי, ומשום כך אחד הפעילים התקשר אליה, כדי להודות לה על מסירותה הרבה ועל טרחתה להפצת תורה ברבים. בשיחתו הוא גם ביקש לעמוד על הסיבות שהניעו אותה לפעול עבור בית מאורות הדף היומי. הוא ציפה לכל תשובה והסבר מפייה, אך למענה הבא הוא לא פילל כלל. כה סיפרה:

דף יג/ב קרי ליה רבי

כיצד נקבעו תאריהם של חכמי התלמוד?

"גדול מרבן שמו". בביטוי זה משתמשים רבים וטובים, בבואם להעלות על נס אישיות תורנית מורמת מעם. תחילתו של ביטוי זה בתשובה שכתבו גאוני בבל, רב שרירא גאון, ראש ישיבת גאון יעקב שבבבל ובנו רב האי גאון, שנקרא אב"ד ישיבת גאון יעקב. השניים נדרשים במכתבם לפירוש התארים שהוצמדו לחכמים, והמוכרים ללומדי התלמוד, כגון, התואר רבן, רבי, רב, מר וכדומה. לעומתם, חכמים אחרים, כגון, הלל, שמאי, שמעון בן שטח ועוד, הוזכרו בשמם בלבד. בתשובתם הארוכה והמפורטת, אשר נדפסה במלואה בספר "הערוך" (ערך "אביי" וראה בהקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות פ"ז), הם מצטטים את הכלל הבא: "גדול מרב - רבי, גדול מרבי - רבן, גדול מרבן - שמו". את גדולי ישראל הקדומים הזכירו בשמם בלבד. לפיכך, מעולם לא נוספו תארים לשמם של האבות, הנביאים, המלכים, אנשי כנסת הגדולה ושל החכמים שחיו עד הדורות הסמוכים לחורבן הבית השני - אמצע תקופת התנאים. בדורו של רבן גמליאל הזקן החלו לכנות את הנשיאים בתואר 'רבן', ואילו ליתר החכמים בני ארץ ישראל הוצמד התואר 'רבי'. בספר יוחסין נאמר, כי תוספת התואר לחכמים נועדה להבדיל בין חכמי ישראל לחכמי הצדוקים. מאז ואילך, הוצמד תואר לשמם של החכמים. עם זאת, לחכמים שלא כונו בשמם האמיתי, כי אם בכינוי בלבד, כגון, אביי, ששמו האמיתי היה נחמני, לא הצמידו תואר (עיי"ש הטעם שלא נקרא בשמו וביאור השם אביי). היחיד שנוסף תואר לשמו הוא "משה רבינו", אך התואר נוסף לאחר שמו ולא לפניו, כרגיל, מפני שתוארו אינו בא לכבודו, כי אם לכבודו, לומר שמשו היה רבינו (ראה אוצר הגאונים כאן).

לעילוי נשמת

הר"ר **משה הלוי יעקבסון** ז"ל
ב"ר משה יהודה ז"ל נלב"ע א' בטבת **תנצב"ה**
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **רייזל גולדשטיין** ע"ה
ב"ר בן ציון אליעזר ז"ל
נלב"ע ב' טבת תשמ"ו
תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת **שפרה בליטנטל** ע"ה
בת הר"ר שכנא דוד ז"ל
נלב"ע כ"ח בכסלו תשמ"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י נכדה ידידינו
הר"ר **שאל חסדיאל** ומשפ' שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת

מרת **מרים ברכה רוזנצוויג** ע"ה
ב"ר מאיר יהושע ז"ל
נלב"ע כ"ט בכסלו תשע"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שושנה זילברשטיין** ע"ה
ב"ר משה יהודה יבדלחט"א נלב"ע ביום כ"ט בכסלו תשס"ד
תנצב"ה

ההבדל בין "רבי" ל"רב": את ההבדל בין 'רבי' ל'רב' מבארים רב שרירא גאון ורב האי גאון בכך, שחכמי ארץ ישראל כונו בתואר 'רבי', ואילו חכמי בבל כונו 'רב'. כך ניתן להבחין, כי הגמרא מכנה את 'רב' זירא בתואר זה בהיותו בבבל, ואילו לאחר עלותו לארץ ישראל כונה רבי זירא. ואכן, במקרה מסויים מסתפקת הגמרא (כתובות מג/ב) אם דין מסויים נאמר על ידי 'רבי' זירא - קודם עלותו לארץ ישראל, או על ידי רבי זירא - לאחר עלותו (כן דעת רש"י כתובות שם, ועיי' בתוס' מנחות מ/ב ד"ה "רבי זירא" שחלקו על כך). רש"י (שם) מבאר, כי מאחר שאין סמיכה בבבל אלא בארץ ישראל, זכו חכמי ארץ ישראל לתואר "רבי", לעומת חכמי בבל המכונים בתואר "רב" (ע"ע ב"ספר השטרות" לרבי יהודה אלברצלוני מראשוני הראשונים ובעל ספר העיתים).

לימים, משפסקה הסמיכה לחלוטין, עדיין נהגו בסמיכה סמלית כדי "שיכנסו תלמידים במידות החכמים ויתעלו מעט מעט בשורות ומעלות החכמה ושימושיה" (הר"י אלברצלוני שם). משום כך אנו מוצאים בספר השטרות "שטר מסמין" ובו סמכו את התלמידים בשמות 'רבי' 'חכם' או 'רב'.

עם הארץ שלשמו הוצמד תואר רבני: מאז ועד ימינו השתכלל עניין התארים המוצמדים לשמות בני אדם, עד כי גם אנשים שאינם תלמידי חכמים זוכים לתארי כבוד כגון אלו. אין אנו מציינים זאת כהערת אגב בלבד. בספר "גט פשוט" (סי' קכ"ט ס"ק ל"א ד"ה "הרב") כתב, כי משום כך אין להוציא לעז ואין לפסול גט שבו המגרש מכונה 'רב', אף אם אינו אלא עם הארץ גמור...

הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל כותב, כי לו היה בכוחו היה מבטל לחלוטין את התארים בימינו. המצמידים תארים לכל, הוא מקונן, נכשלים באבק חנופה, ואלו שלראשם נקשרים הכתרים עלולים להכשל באבק גאווה, ולחילופין באבק שנאה, אם לדעתם התארים אינם הולמים את מעמדם... (הקדמה לשו"ת רעק"א).

דף תז/א כיון שהגיע חצות לילה... מיד היה דוד עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר

מעלת הלימוד בלילה

סוגייתנו מספרת כי בכל חצות לילה היה דוד המלך ניעור משנתו הקצרה למשמע הצלילים שהפיקה רוח צפונית ממיתרי כינורו שהיה תלוי מעל מיטתו, ומיד היה קם ועוסק בתורה. הספרים הקדושים האריכו במעלת לימוד התורה בלילה, כדברי רבי שמעון בן לקיש (עירובין סה/א) "לא איברי סיהרא אלא לגירסא". הרמב"ם (הל' ת"ת פ"ג הל' י"ג), אף מפליג וכותב: "אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה. לפיכך, מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה". אולם, מאחר שאין אדם מסוגל למנוע עצמו משינה כל הלילה, מלבד יחידי סגולה, דנו גדולי הדורות אם ראוי לישן בתחילת הלילה וללמוד בחציו השני, או שמא להיפך.

לדעת בעל "ערוגות הבושם" (או"ח סי' א'), משמע מדברי חז"ל שמעלת הלימוד בחציו השני של הלילה גדולה יותר, וכפי שמציינת סוגייתנו את מנהגו של המלך דוד. אמנם, הוא מציין, כי רוב תלמידי החכמים נוהגים ללמוד בחציו הראשון של הלילה, מאחר שההשכמה בחצות הלילה קשה מן ההמנעות משינה עד חצות הלילה, כדברי הגמרא (יומא כב/א), ותלמידי החכמים העדיפו להתחזק בלימוד התורה.

על פי הקבלה, טעם מעלת הלימוד מחצות הליל ואילך הוא משום שמחצות היום עד חצות הלילה שולטת מידת הדין, ומחצות הלילה, שהשמש מתקרבת לזריחה, מתחיל זמנה של מידת הרחמים והוא עת רצון (האר"י בשער המצוות פרשת ואתחנן, ובברכ"י או"ח סי' רל"ו ס"ק א', והמקור בזהו פרשת חיי שרה דף קלב/ב). מטעם זה גם תקנו את אמירת הסליחות בחודש אלול ובעשרת ימי תשובה לאחר חצות הלילה, משום שאז מידת הרחמים שולטת ("מגן אברהם" או"ח סי' א', סי' תקס"ה ס"ק ה' וסי' תקפ"א עפ"י האר"י שער הכוונות דרוש א' של ערבית).

מדוע יש הנמנעים מלימוד תורה ב"ליל ניטל"? מעניין לציין את דברי ה"חתם סופר" (שו"ת קובץ תשובות סי' ל"א) שנשאל, מהי לדעתו הסיבה שנהגו רבים להמנע מלימוד בלילה שבו חוגגים הנוצרים את "הולדתו" של אותו האיש, הלא הוא "ליל ניטל". יתכן, הוא משער, כי מאחר שמנהג תלמידי החכמים היה ללמוד עד חצות הלילה ולאחר מכן לנום על משכבם, חששו קדמונינו שבאותו לילה יתעורר קטרוג על עם ישראל כאשר הגויים נעורים משנתם בחצות ליל לבית תיפלתם. לכן, נהגו שלא ללמוד עד חצות הלילה, וממילא, תלמידי החכמים שאינם מבטלים את זמנם ינצלו זמן זה לשינה, וילמדו מחצות הלילה ואילך... ברם, לא תקנו מפורשות שילמדו מחצות הלילה מאחר שחכמינו הקפידו מאד שלא לתקן תקנות אשר אף למראית עין, יש בהן משום הליכה בדרכי הגויים. ומאחר שבלילה זה הגויים משכימים בחצות, נמנעו מלתקן תקנה זהה.

בעלי ואני, ככל בית ישראל, התוודענו לפעולותיו הברוכות של מאורות הדף היומי, ובשל כך החלטנו לרכוש הנצחה בש"ס "נר תמיד". כאשר התעניינו בפרטי הרכישה התברר לנו, כי לעת עתה באפשרותנו לרכוש הנצחה אחת בלבד. הורי בעלי וגם הורי הלכו לעולמם, ובשל כך התלבטנו עבור מי מהם נקדיש את ההנצחה שנרכש. לבסוף החלטנו בצוותא, כי השתא נרכוש את ההנצחה לעילוי נשמת אביו של בעלי, ובעזרת ה', בשנה הבאה נרכוש הנצחה לעילוי נשמת אבי, ואם ירצה ה', וירווח לנו יותר, כבר השנה נדרז ונזמין הנצחה גם לעילוי נשמתו של אבי זכרונו לברכה.

הרשה לי לחזור שנים רבות לאחור. נישאתי לבעלי לפני עשרים ושבע שנה, ומני אז שנינו עמלים לפריסת הבית. מידי יום בשווי רבים אחרים, גם אנו מקווים שיום אחד במקום שאנחנו נעבוד בשביל הכסף, הכסף שלנו יעבוד בשבילנו. אבל כמו שאתה ודאי יודע, לא תמיד זה קורה. כבר בתחילת חיינו המשותפים ערג בעלי להשתתף בשיעורי תורה. מידי יום בשווי הבית בשעת ערב מאוחרת הוא היה מתרווח על הכורסה, פוקק את עצמותיו ונאנח, אח... מתי כבר אוכל לקבוע עיתים לתורה. במשך הזמן אנחותיו פחתו והלכו, ועמה גם התקווה הכמוסה להשתתף בשיעור אחרי הכל, עשרים ושבע שנים חלפו עברו להן וההרגל עשה את שלו.

מידי פעם ניסיתי להזכיר לו את כמיהתו הנושנה, אך הוא היה פולט, כן, אולי צריך לחשוב על זה... ובזאת היה מסכם את הנושא.

לפני מספר שבועות התקרב ובא מועד יום הזכרון של חמי המנוח, ובעלי ואחיו החלו לתכנן את מועדי העליה לקבר ואת הסעודה שתערך לאחר מכן. השנה התרגש בעלי במיוחד. שמו של אביו שכה אהב, מופיע על אלפי דפי גמרא שילמדו בעזרת ה' על ידי אלפי לומדי הדף היומי לעילוי נשמתו. מתוך קורת רוחו המרובה בגין כך, החלה לנקר בלבו המחשבה, כי יאה זה גמוחך אם אלפי איש ילמדו לעילוי נשמת אביו, ואילו הוא, בנו יקר, יישב בביתו על הכורסה...

ומחשבה למעשה, ביום הזכרון לאביו המנוח, נטל בעלי את הגמרא המהודרת, בהוצאת מאורות הדף היומי ששלחתם אלינו בדואר, פסע לעבר בית הכנסת, ותוך זמן קצר השתלב בשיעור הדף היומי. **בעיניים** דומעות חזר בעלי מבית הכנסת. לבו המה עליו. תענוג כה גדול של לימוד תורה, הפסדתי במשך עשרים ושבע שנים תמימות. איני מבין איך עוללתי זאת לעצמי. מהיום, אמר, תוך שנשא עיני למרום, אשתתף בקביעות בשיעור הדף היומי. וכשדמעה זולגת מעיני הוא נשק לגמרא והניחה על מכתבתו. **ב"ה**, זה כחודש ימים שהוא מתמיד להשתתף בשיעור הדף היומי, ואין לתאר את האושר הרב והשמחה העצומה שנופלים בחלקו כל יום ויום. **ודאי** מבינים אתם, סיימה האשה את דבריה, מדוע הפכתי לפעילה נלהבת עבור מאורות הדף היומי. **הוא** שאמר בן עזאי במסכת אבות (פרק ד' משנה ב'): "הי רץ למצוה קלה כבחמורה... שמצוה גוררת מצוה... ששכר מצוה מצוה...".

המעניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.org.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף יד/א לא תסמכו לנא

מדבר שקר תרחק...

אברך בר ארין הפציר רבות ברבי אריה ליב שפירא, רבה של קובנא, שיתן לו "כתב סמיכה". רבי אריה ליב סירב, אך לבסוף לא עמד בהפצרות המרובות וישב לכתוב לו "סמיכה". **הוא כתב** את נוסח "כתב הסמיכה" כנהוג, אלא שלאחר מכן הרחיק מספר רב של שורות וחתם את שמו.

דף יז/א דהאי דקאמר איני יודע כמאן דליתיה דמי

פסיקת בית הדין על פי רוב הדיינים, כיצד?

במשנתנו ובסוגייתנו מבואר, כי הכרעת בית הדין נקבעת על פי דעתם של רוב הדיינים היושבים בדין. אבי תורת השיבות, הגאון רבי חיים סלובייצ'יק זצ"ל העניק הסבר נאות לכך שדי בהסתמכות על דעתם של רוב דייני בית הדין כדי להכריע את פסק הדין.

כידוע, לדיני ממונות יש צורך בבית דין של שלושה דיינים, ולדיני נפשות יש להושיב בית דין של עשרים ושלושה דיינים. לכאורה, כיצד רשאי בית הדין לפסוק על פי דעתם של רוב הדיינים, כאשר מיעוטם מתנגד להכרעה זו, הרי הרכב בית הדין הנדרש לוקה בחסר?

למעשה, ניתן להקשות קושיה חמורה מזו. נתעלם לרגע מקושייתו של רבי חיים ונניח, כי מסיבות כל שהן די בדעתם של רוב דייני בית הדין כדי לפסוק את הכרעת הדין. הרי ידוע הכלל ש"אין הולכים בממון אחר הרוב", כלומר, אף שבדיני תורה רבים מכריעים על פי הרוב, מכל מקום בממונות יש צורך בהכרעה מוחלטת ואין די ברוב. אם כן, כיצד בית הדין פוסק את הכרעתו על פי רוב הדיינים, הרי "אין הולכים בממון אחר הרוב" (תוס' ב"ק כז/ב ד"ה "קמ"ל").

לאחר הצגת שאלות אלו, סולל הגר"ח מבריסק זצ"ל (חידושי הגר"ח על הש"ס עמ' קכ"ז) דרך להבנת סוגיה זו, ואומר, כי עלינו להבחין בכך שדין "רוב" משמש לשתי הגדרות שונות. עיתים, הולכים אחר הרוב כדי להכריע ספק מסויים. עיתים, משמש הרוב להגדרה שונה לחלוטין - "רובו ככולו", וכגון, השוחט את רוב סימני הבהמה, נחשב כמי ששחט את כל הסימנים, משום הכלל "רובו ככולו", ולכן, גם מיעוט הסימן שלא נשחט נחשב כשחוט.

מעתה, אומר הגר"ח זצ"ל, כאשר קבעה התורה (שמות כג/ב) "אחרי רבים להטות", כוונתה היתה לכך, שהדיינים בעלי דעת המיעוט נחשבים כמי שמצטרפים לחבריהם בעלי דעת הרוב, והרי הם נחשבים כמי שפסקו כמותם. לפיכך, לפנינו, הרכב שלם של בית דין, שפסק דין אחד בפיו. [עיי"ש, שהאמור הוא לגבי פסק הדין; אך במה שאנו נוקטים שכיוונו לאמת הוא על פי הדין הידוע של הליכה אחר הרוב].

דין "רובו ככולו" בא לידי ביטוי שוטף בחיינו. כך, למרות שיש צורך בהדס בעל עלים משולשים, די בהדס שרוב משולש לקיום המצווה, שהרי "רובו ככולו". כמו כן, אין צורך לסכך את הסוכה באופן שימנע לחלוטין את כניסת קרני השמש לתוכה, אלא די בסכך הגורם לכך שצילתה של הסוכה תהיה מרובה מחמתה. בעל ה"קהילות יעקב" (סי' א' אות ב') מבאר, כי גם דין "צילתה מרובה מחמתה" נובע מדין רובו ככולו. היינו, כאשר נתבקש לקבוע אם סוכה זו נקראת מסוככת, נוכל להכריע כי אכן היא מסוככת, מאחר שרובה מוצל.

מדוע אין היהודים נוטים אחר רוב העולם? נסיים בתשובתו של הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל שנשאל על ידי כומר, מדוע אין היהודים נוהגים כרוב העולם, למרות הכתוב בתורה "אחרי רבים להטות"? והשיבו רבי יהונתן, כי דין זה שהולכים אחר הרוב בא לידי ביטוי כאשר מתעורר ספק כיצד לנהוג, אזי נוטים אחר הרוב. אולם, בנושא האמונה אין ליהודים כל ספיקות, וממילא, אין כל עילה להליכתם אחר רוב העולם.

דף יח/ב זקן ואינה לפי כבודו

הצלת חיים תוך כדי בזיון - חובה?

כל אדם היודע עדות לטובת חברו, חייב לעשות כן ולסייע לחבירו. אולם, מבואר בסוגייתנו, שכהן גדול פטור מכך משום שאין זה מכבודו. כלל זה נאמר גם בהלכות השבת אבידה, ש"זקן ואינה לפי כבודו" פטור מהשבת אבידה, היינו: אם הזקן לא היה טורח אחר אבידתו שלו משום הבזיון הכרוך בדבר, הוא פטור גם מהשבת אבידה של חברו (ב"מ ל"א "שולחן ערוך" ח"מ ס"י רס"ג סעי' א').

אינסטלטור מ"הצלה": אנשים העוסקים בהצלת חיי אדם מוצאים את עצמם מוזעקים להגשת עזרה והצלה בכל שעות היממה. פעמים רבות באותה שעה בה הם נקראים לעזור לזולת הם נמצאים במצב שבו אדם מן השורה אינו מופיע כך ברשות הרבים בין הבריות מחמת הבזיון. הדברים אמורים לגבי אינסטלטור, הנמצא בעיצומה של עבודה שטיניפה את בגדיו מכף רגל ועד ראש, ובעלי מלאכות אחרים שאינם יוצאים לרשות הרבים בבגדי עבודתם. אמנם, ב"ה אנשי ההצלה אצים רצים למקום בו נזקקים להם, בלא לחשוב אף לא לרגע קט על כבודם האישי, אך הבה נבחון מבחינה הלכתית, אם אכן חובה עליהם לוותר על כבודם לצורך הצלת חיי אדם, או שמא רשאים הם לנקות את עצמם טרם יציאתם לרשות הרבים, על אף שבכך מתעכבים הם מהגשת הטיפול הרפואי הנדרש לחולה.

"למה תתמהו?" פנה הרב לחבריו הדיינים, "הלא התורה אמרה מדבר שקר תרחק..." (אמונת התחיה).

דף יד/א לא תסמכו לנא לא מסרמיטין

הכלי הריק

איש פשוט בא לפני החיד"א וחילה את פניו, כי יתן לו כתב המלצה שיועיל לו בחזרו על הפתחים. החיד"א נטל את קולמוסו ותיאר את הקבצן בתארי כבוד מופלגים והוסיף, כי לו היה מוכ"ז חי בימי אלישע הנביא לא היה עומד השמן!

סכב הלה על הפתחים בהציגו את כתב ההמלצה ממחיד"א, וההצלחה האירה לו פנים. אולם בעיר אחת, שם לב רבה של העיר, כי הלה אינו נראה תלמיד חכם מופלג כל כך... שב ועיין בכתב ההמלצה ועיניו נתקלו בפסיקה הנ"ל, לפיה לו היה חי בימי אלישע לא היה עומד השמן. מה פשרם של דברים אלו? תמה.

פלתע נתחורר לו...
אלישע ציחה את אשת עובדיה, כי תשאל כלים ריקים ותיצוק שמן לתוכם, והבטיחה כי הברכה תשרה בשמן עד שיגמרו הכלים. כאשר תמו הכלים - "ויעמד השמן" (מלכים ב' ד/ו). לו היה אדם זה נמצא במקום, לא היה עומד השמן, שהרי ישנו כלי ריק נוסף...
רמז רמז החיד"א למבינים, לבל יסמכו על המלצתו לעניינים אחרים מלבד אלו הנוגעים לצדקה... (שבחי הרב חיד"א).

דף טז/א כל הדבר הגדול יביאו אליך

הגדול הקשה

רבי חיים מגיד, רבה של שצוצין, הסמוכה לגריידיה, גדול בתורה ותלמיד חכם מופלא היה, אך גם תקיף בדעתו. אותה עת היו בפולין "רבני הגליל", היינו, רבנים אזוריים, שתחת סמכותם היו כל העיירות הקטנות, ועיירתו של רבי חיים מגיד, שצוצין, נתונה היתה למרות רב גליל טיקטין. אחת מתקנות הגליל קבעה, כי רב הגליל הוא המוסמך הבלעדי לדון בדיני תורה העוסקים בסכומים גדולים. ויהי היום, והשמועה הגיעה לאוזני רב הגליל דטיקטין, כי רבי חיים מגיד פסק בדין תורה, למרות שסכום התביעה עמד על סכום עצום של 800 גילדן. כמובן, רב הגליל קרא אליו את רבי חיים, כדי להוכיחו על כך.

כשהגיע רבי חיים, פתח מיד ואמר: "רבה של טיקטין! כל ימי הייתי מצטער על שינויי הלשון, כאשר יתרו אומר 'כל הדבר הגדול יביאון אליך', ואילו משה אמר 'כל הדבר הקשה יביאון אליך'. עתה הובן לי: יתרו ניסה להציג את הדברים, כפי שהם אצל אומות העולם, שרי האלפים והמאות ישפטו בדיני תורה קטנים. ואילו משה רבינו יפסוק בדיני תורה בני מאות גילדן... אולם, משה רבינו יפסוק כפי רוח התורה - 'דין פרוטה כדון מאה', ואין הבדל בין דין תורה אודות גילדן אחד לדין תורה אודות 800 גילדן. החילוק הוא אחר. כל דבר הקשה יביאון אל משה. אני, סיים רבי חיים, אוחז בדרכו של משה רבינו... סיים, יצא, והלך..."

דף יז/ב כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו אין ת"ח רשאי לדור בתוכה

רב עדיף מרופא

בעיירה ענייה בליטא חסרו הן רב והן רופא. נחלקו בני הקהילה אם עדיף לשכור רב, או שמא יש לשמור את ההקצבה הזעומה עבור שכירת רופא.
רבי יעקב קמינצקי זצ"ל, שמע את הדיעות השונות, ופסק כי עדיף לתור אחר רב. שכן, רב יבין שיש צורך ברופא, כמבואר בסוגייתנו, שאסור לגור בעיר שאין בה רופא, ואילו רופא לא יביא להבאת רב...
ואכן, רבי יעקב קמינצקי זצ"ל גם היה נאה מקיים כשנתמנה לרב בעיירה ציטיבאן התברר לו, כי אין שם רופא. לפיכך, הוא תר אחר ספר רפואה רוסי, ובמשך לילה שלם למד בו... סיפורים מעניינים מסופרים על בקיאותו ברפואה מאותו הלילה ("רבי יעקב" 130, 139).

דף יח/ב והתעלמת פעמים שאתה מתעלם

להתעלם מקרוב משפחה

בשעה שבה הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל לוורשה, כבוד גדול עשו לו כל בני העיר. מנער ועד זקן יצאו לקראתו ועמדו בצדי הדרכים לקבל את פניו, עד ששלטונות העיר חששו מבזיון המלכות.

בספק זה התחבט הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל, בעל ה"חכמת שלמה" ("שולחן ערוך" חו"מ סי' תכ"ו), שמא אכן גם במצוות "לא תעמד על דם רעך" קיים הפטור של "זקן ואינה לפי כבודו". אולם, פוסקים רבים חולקים על דעתו וסוברים כי אין כלל ספק בדבר זה, והם מביאים ראיות שונות לכך שחובה על כל אדם להציל נפש מישראל בלא התחשבות בכבודו העצמי שנפגע ובבזיון הכרוכים בכך. בעל ה"כלי חמדה" (פי תצא אות ו, ה) מצטט את דברי הגמרא (סוטה כא/ב) האומרת, שהמסרב להציל אשה הטובעת בנהר, הרי הוא "חסיד שוטה". הרי לנו, כי אין לחשב כל חשבונות בעת הצלת נפשות. הגאון רבי יצחק וייס זצ"ל, הביא ראיה לכך מדברי הרמב"ם (הל' שבת פ"ב הל' ג), שכתב לגבי הצלת נפשות בשבת: "כשעושים דברים האלו, אין עושין אותן לא ע"י גוים ולא ע"י קטנים ולא ע"י עבדים ולא ע"י נשים כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם, אלא על ידי גדולי ישראל וחכמיהם". לו היה תלמיד חכם צריך להמנע מפיקוח נפש הכרוך בבזיון, אומר הגר"י וייס זצ"ל, היה על הרמב"ם לציין זאת במפורש (שו"ת "מנחת יצחק" ח"ה סי' ז).

כמקום אכסנייתו הוצעו בתי עשירים ונגידים, אך הגאון בחר להתאכסן בבית מט ליפול, שם התגורר אדם עני, קרוב משפחתו.
דעתם של למדני ירשה לא היתה נוחה מכך, והם טענו כלפי רבי עקיבא איגר, כי אין הדבר לפי כבודו: חז"ל דרשו "והתעלמת, פעמים שאתה מתעלם" זקן ואינה לפי כבודו!
ענה להם הגאון: שתי פעמים מזהרים ישראל לא להתעלם. האחת - במצוות השבת אבידה (דברים כב/ג) "לא תוכל להתעלם", והשניה בדברי ישעיהו הנביא (נח/ג) אותם אנו קוראים בהפסטה של יום הכיפורים "ומבשרך לא תתעלם". ואם חז"ל דרשו "זקן ואינה לפי כבודו" מן הפסוק העוסק במצוות השבת אבידה, ולא מן הפסוק בספר ישעיהו, מוכח, שלגבי קרובי משפחה אין כל הבדל בין אם הוא לפי כבודך או לא, ואסור להתעלם ממנו לעולם ("מאורן של ישראל").

הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל מוסיף להקשות על דבריו של הגר"ש קלוגר זצ"ל: הכלל "זקן ואינה לפי כבודו" קובע, כי אדם מכובד פטור מהתעסקות בחפצי חברו, אם גם כאשר הדברים היו נוגעים אליו הוא לא היה מתעסק עמהם, כאמור. הגע עצמך, לו היה אדם רואה את בנו טובע בנהר, כלום היה שוקל לרגע קט כיצד הוא נראה והאם ראוי לצאת כן לרשות הרבים? ברור לכל, כי הוא אף כחץ מקשת בכל מצב כדי להצילו. מעתה, הבסיס לפטור "זקן ואינה לפי כבודו" נשמט ממקרה של הצלת נפשות (שו"ת "ציץ אליעזר" ח"ט סי' י"ז קונ' רפואה בשבת פ' י"א).

לעילוי נשמת
הר"ר **משה אדלר** ז"ל
ב"ר חיים טוביה ז"ל נלב"ע א' בטבת תשנ"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
אבי מורי **צבי שכטר** ז"ל
ב"ר יעקב ז"ל
נלב"ע ביום כ"ח בכסלו תשס"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידנו
הר"ר **אריה ישראל וסימה שכטר** שיחיו- חיפה

לעילוי נשמת
החבר **מרדכי לנגה** ז"ל
בן החבר משה מיכאל ז"ל
נלב"ע כ"ז בכסלו תשמ"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י משפחות **לנגה ורוטנברג** שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **עקיבא גור**
(גרשטנקורן) ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"ז בכסלו תשנ"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה הנכבדה שיחיו

לעילוי נשמת ראש משפחתנו
ר' **יעקב מיץ** ז"ל ב"ר שלום ז"ל
נלב"ע א' בטבת תשס"ב **תנצב"ה**
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

מאירים את מסכת סנהדרין

הופיע
מסכת
סנהדרין

לראשונה: מוצא מוקד מפורק עוק חשק ללימוד

• בתוספת טענות בגליון הדף להשלמת לימוד הש"ס • בסוף הדף נספח ביאור לטענות - 'מארות המשנה' • להשלמת הלימוד ב'הלכה למעשה' צורף החיבור העפלא 'מארות ההלכה' הדגשות בתחילת ענין בתוספות

• נוסח הגמרא והמפרשים מנוח ומתוקן במיטב המסורת של מהדורות הש"ס של 'ענין והודו' • הגמרא, הרש"י והתוספות מוקדמים ומפוסקים בדיוק ובשלימות • רקע מיוחד להקלת הקריאה ולמענת כאבי עיניים

הגמרא המושלמת המחבבת את הש"ס על לומדיה

מוקד ישיר לגמרות "דף היומי": 02-804-3333